

Ekonomisk utveckling och politisk islam

Indikatorer på avsaknad av demokrati i Mellanöstern

Abstract

Denna undersökning berör avsaknaden av demokrati i Mellanösternregionen utifrån ekonomiska och kulturella faktorer. Studien undersöker hur ekonomisk utveckling samt politisk islam påverkar demokratisering i regionen. Undersökningen är av en teoriprovande ambition. De använda teorierna är modernization theory, resource curse, rentier state samt politisk islam där religionen verkar som kulturell indikator. Utifrån vår teoretiska uppbyggnad undersöker vi faktorerna som bidragit till fortlevnaden av auktoritära regimer och demokratiunderskottet i området. Vi kombinerar kvantitativ och kvalitativ metod. På så vis ser vi till hela Mellanösternregionen samtidigt som vi fördjupar oss i Turkiet och Saudiarabien efter most different modellen. Modernization theory är bristande förklaringsmodell, medan resource curse samt rentier state teorierna har bevisat att ekonomisk utveckling inte är en direkt länk till demokratisering. Prominenta naturresurser är en förklaringsfaktor. Resultaten visar också att politisk islam har en negativ inverkan på demokratiseringsprocessen. Sambandet mellan ekonomisk utveckling och demokrati är inte enbart positivt, utan främjar rådande makthavare.

Nyckelord: demokratisering, Mellanöstern, modernization theory, politisk islam, rentier state, resource curse.

Antal ord: 9 529

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
1.1	Syfte och frågeställning	2
1.1.1	Avgränsning	2
1.2	Disposition	3
1.3	Konklusioner ifrån tidigare forskning	4
2	Teoretiska resonemang och definitioner	5
2.1	Definitioner	5
2.1.1	Demokrati och demokratisering	5
2.1.2	Auktoritärt styre	6
2.1.3	Ekonomisk utveckling och kapitalism	6
2.1.4	Sekularisering och politisk islam	6
2.1.5	Mellanösternregionen	7
2.2	Demokratiseringsteorier	8
2.2.1	Modernization theory	8
2.2.2	Resource curse och rentier state	9
2.2.3	Politisk islam som teori	9
3	Metodologiska val och validitet	11
3.1	Variabler	12
4	Kvantitativ analys	14
5	Kvalitativ analys	19
5.1	Saudiarabien	19
5.2	Turkiet	20
6	Slutsatser	21
6.1	Modernization theory	21
6.2	Resource curse och rentier states	22
6.3	Politisk islam	23
6.4	Konklusion	24
6.5	Vidare forskning	25
7	Referenslista	27
7.1	Bilaga 1 – SPSS variabler	29
7.2	Bilaga 2 – Mellanösternregionen	29

1 Introduktion

Denna uppsats kommer att vara centrerad runt sambandet mellan ekonomisk utveckling och demokratisering med fokus på Mellanösternregionen. Demokratiseringsteorier säger att det finns ett positivt samband mellan ekonomisk utveckling och en ökad nivå av demokrati, men även om en positiv ekonomisk utveckling existerar, är fortfarande auktoritära regimer i majoritet i regionen. Tidigare demokratiseringsforskning har undvikit regionen pga. de förekommande specifika och komplexa faktorerna i Mellanöstern. Därför har vårt intresse fastnat just där och vi vill undersöka sambandet om ekonomisk utveckling och demokratisering just här.

I och med den USA-ledda invasionen av Irak 2003 har Mellanöstern hamnat i ny fokus på den internationella arenan. Syftet med invasionen framställdes delvis som ett försök att skapa demokrati. Trots att Saddam Hussein störtades har demokrati fortfarande inte tillförlitligt bevägrats i landet sex år senare. USA stärkte argumenten om att Irak, Afghanistan och resterande delar av regionen har bevisat sig vara svårdemokratiserade, oavsett om detta beror på inneboende variabler eller för att demokratiseringsförsöken har kommit ur gevärsmynningen.

Idag har Mellanöstern uppmärksammas av det internationella samfundet, detta gällande dess resursrikedom, framförallt oljan. Oljan är alltså i blickfånget även från vår sida. Vi har också valt att titta på islams inverkan på demokratiseringsprocessen. På samma sätt som ekonomisk utveckling främst genererat av olja, potentiellt undergräver demokratiska tendenser i området, kan eventuellt icke-sekulära faktorer göra detsamma. Därför har vi valt att titta närmare på olja och politisk islam som tänkbara förklaringsfaktorer till avsaknaden av demokrati i Mellanösternregionen.

1.1 Syfte och frågeställning

Vårt fokus kommer att ligga på avsaknaden av demokratisering, men också på innebörden av religion som en avgörande kulturell faktor i sammanhanget samt effekterna av en dominant exportprodukt (olja). Fler variabler kan tillkomma efter att vi bedrivit den statistiska analysen och fått en större inblick i området. Vi är medvetna om att det finns flera andra potentiella förklaringsfaktorer till varför demokrati inte har slagit rot i Mellanöstern, men vi har valt att fokusera på ekonomisk utveckling och politisk islam. Vi har urskiljt dessa två variabler som de mest prominenta och relevanta som förklaringsfaktorer.

Ur ekonomisk synpunkt har Mellanöstern en unik roll med tanke på dess oljetillgångar och den rikedom den har medfört. Dock som stabila ekonomier bör de ha uppvisat ett positivt samband men detta är inte fallet. Hur kommer det sig då att sambandet inte existerar i denna region?

- Hur påverkar ekonomisk utveckling respektive politisk islam demokratiseringsprocessen i Mellanösternregionen?

1.1.1 Avgränsning

Tidsspektra för kvantitativa delen gäller mellan åren 2000-2002 på cross-section. I den kvalitativa delen använder vi oss av mer uppdaterad information via exempelvis *CIA World Factbook* som tillhandahåller fakta från 2009, men också tidigare källmaterial.

Definitionen av Mellanöstern är baserad på ett urval av länder som vi finner relevanta för vår studie. De som vi har valt att exkludera, exempelvis Israel och Cypern, är främst grundat på kulturella eller ekonomiska aspekter. I fallet med Israel har inte den muslimska populationen tillräckligt stort inflytande över styrelseformerna för att vara av relevans. Dessutom ur ekonomisk synvinkel är inte oljan den dominanta resursmotorn och därav är Israel irrelevant för undersökningen. Cypern är delat mellan grekiska cyprioter och turkiska cyprioter, därför faller landet bort då den utpräglingen inte ligger inom samma paradigm av kulturell och historisk kontext som resterande länder (se definitionen av Mellanösternregionen).

Förklaringsfaktorer såsom exempelvis flyktingsituationen och kolonialhistoria kunde eventuellt vara värdefulla i vår studie, men vi har valt att exkludera dessa. Vi anser att dessa inte har lika stor genomslagskraft i en undersökning rörande Mellanöstern som eventuellt i en demokratiseringsstudie rörande Afrikaregionen.

1.2 Disposition

Inledningsvis presenteras tidigare problematik rörande Mellanöstern och regionens demokratiunderskott. Vidare följer teoriavsnittet, där sker en grundlig genomgång av de centrala definitionerna som vi anser teoretiskt behöver definieras och som kommer att vara de primära termerna vi använder oss av genom uppsatsen: demokrati, demokratisering samt auktoritärt styre. Vidare definieras ekonomisk utveckling och sekularisering som våra huvudförklaringsfaktorer. Vi kommer att utgå ifrån etablerade definitioner för ökad reproducerbarhet. Våra definitioner är främst grundade på variablerna vi använder oss av i den kvantitativa studien och en närmare redogörelse för dessa går att finna i metodavsnittet.

Vad gällande teoretiska perspektiv kommer vi att använda oss av *modernization theory* som huvudteori. För att komplettera huvudteorin använder vi oss av vad vi kallar underteorier, detta för att bättre besvara vår frågeställning. Dessa är följande: politisk islam för de religiösa aspekterna samt ”resource curse” och ”rentier state” doktrinerna. Dessa fyller de hål som modernization theory inte fyller (se teoriavsnitt).

I de metodologiska delarna kommer vår analys att bestå av en kvantitativ och en kvalitativ del. Vi har i åtanke att initialt använda oss av en kvantitativt statistisk metod för att undersöka variabler knutna till vårt forskningsproblem. Metodavsnittet inleds med en beskrivning över tillvägagångssättet i uppsatsen, källkritik samt redovisar de variabler vi använt i den kvantitativa delen. Vi använder oss av programmet SPSS samt variabler ifrån Freedom House. Vi kommer att se det statistiska momentet utifrån tre analysområden; demokrati, ekonomi och religion.

Det andra analysmomentet kommer att vara en kvalitativ komparationsstudie efter ”most different” modellen. I vår kvalitativa analys har vi valt två länder som skiljer sig markant ifrån varandra gällande nivå av demokrati och ekonomisk utveckling – Saudiarabien och Turkiet. Vi valde dessa länder utifrån vårt kvantitativa moment, då de var mest olika och därmed passar vår metodologiska användning.

Avslutningsvis kommer slutsatsmomentet då vi reflekterar kring vårt resultat och sammanfattar det vi funnit relaterat till vår frågeställning. Under forskningsprocessen har vi även sett flera intressanta sidospår inom demokratisering och Mellanöstern, dessa redovisas under vidare forskning.

1.3 Konklusioner ifrån tidigare forskning

Att Mellanöstern är ett problemområde när det kommer till demokratisering är ingen nyhet inom forskarkretsar med fokus på demokratiforskning inom regionen. Vi kommer i detta kapitel att undersöka vad tidigare forskning har sagt gällande demokratisering i Mellanöstern för att senare kunna koppla det till vår analys.

I sin bok *Clash of civilizations* lägger Huntington upp en tes om att det existerar inneboende normkonflikter inom den islamska civilisationen som motverkar demokratisering inom regionen. Islams prioritering av grupp framför individ skulle motverka demokrati enligt Huntington. Turkiets framsteg på demokratifronten förklarar Huntington i termer av att eliter inom Turkiet försöker flytta sin civilisationsstatus från islam till en mer västerländsk ideologi. (Huntington, 1997: 146-149, 212-214).

En artikel publicerad i *Journal of Democracy* gällande attityder till demokrati visar på att en stor del av befolkningen inom fem utvalda länder (Jordan, Algeriet, Palestina, Marocko, Kuwait) är generellt positivt inställda till demokrati, men åsiktsskiljaktigheter uppstår avseende dess form. Författarna rekommenderar att undersökning gällande demokratisering inom Mellanöstern ej ska fokuseras på folkets normer, utan på de strukturer och aktörer som håller kvar den politiska eliten vid makten. (Jamal, 2008: 14).

En annan förklaring till det demokratiska underskottet i Mellanöstern kommer från en artikel i *World Politics* av M. Steven Fish. Forskningen som bedrevs visar på att muslimska länder i allmänhet är mer auktoritära än icke-muslimska. Den största skillnaden som Fish finner mellan väst och den muslimska världen är kvinnans roll i samhället. Enligt Fish är kvinnans roll i samhället den viktigaste variabeln för att förstå det demokratiska underskottet i Mellanöstern. (Fish, 2002: 34).

2 Teoretiska resonemang och definitioner

Uppsatsen kommer ha en förklarande ambition med inriktning på en teoriprovande studie. Denna typ av teoristudie anser vi passande då vi vill se om vald/valda teorier modernization theory stämmer. Vi avser att välja våra senare fall som står inför prövning specifikt för att undersöka kausala samband gällande teorin. (Esaiasson et al, 2007: 37, 42).

2.1 Definitioner

Följande avsnitt kommer att förklara vilka våra definitioner är och hur vi kommer att använda oss av dessa. Inledningsvis beskrivs definitionerna utförligare i varje definitionsavsnitt, avslutande med definitionen kort och koncist (bortsett från avsnittet rörande Mellanösternregionen).

2.1.1 Demokrati och demokratisering

Demokrati är ett mångfacetterat begrepp, därav finns det meningsskiljaktigheter om hur många existerande demokratier som finns världen över. Om demokrati är institutionalisering av folkvalt sker själva institutionaliseringsprocessen hos folket, vilket medför att vi ser politiska rättigheter som den viktigaste indikatorn för demokrati. Dessa rättigheter behövs för att spelrummet mellan befolkning och härskare ska kunna bedrivas på ett legitimt sätt.

Om man utgår ifrån demokrati som institutionalisering av folkvalt betecknar termen demokratisering själva processen som leder upp till demokrati, demokratiseringsprocessens slutstation är demokrati. (Welzel, 2009: 75). Var länder ligger på process-stegen varierar, men en majoritet av regimer inom regionen saknar någon form av befolkningskontroll över politiska makthavare, exempelvis monarkier som Saudiarabien. (Berg-Scholsser, 2009: 49, Rose, 2009: 17).

- Demokrati: institutionalisering av folkvalt och befolkningskontroll över politiska makthavare.
- Demokratisering: processen som leder till demokrati inom ett område.

2.1.2 Auktoritärt styre

Vi kommer att använda en bred definition gällande auktoritärt styre, nämligen att befolkningen inte har någon effektiv kontroll över sina ledare. Vi kommer inte att dra någon skiljelinje mellan totalitär och auktoritär, utan klassa samtliga odemokratiska regimer som auktoritära i regionen. Detta gör vi med tanke på att totalitära regimer mer hör till 1900-talet. (Hague et al, 2007: 7).

Tio av de 45 länder med störst population i världen är styrda på auktoritärt vis och många av dessa har internationellt inflytande exempelvis Kina, Pakistan, Saudiarabien etc. Vidare är oftast auktoritära regimer styrda av en elitgrupp snarare än av en dominerande ledare. De styrande söker att upprätthålla den egna kontrollen och öka rikedomarna, och detta främst genom att begränsa massdeltagande och befolkningens inblandning i politiken. (Hague et al, 2007: 61). Civila rättigheter är dåligt respekterade av auktoriteten och lagar är vaga och motsägelsefulla. Staten kräver ofta att privata organisationer ska ha licens för att bedriva sin verksamhet. Avsaknaden av en tydlig rättslig referensram för att skydda privat egendom är en av anledningarna till varför auktoritärt styre är associerat med ekonomisk stagnation. "The price of the rulers securing a large slice of the pie is that the pie itself fails to grow." (Hague et al, 2007: 62).

- Auktoritärt styre: politiskt styrelseskick som är icke-demokratiskt.

2.1.3 Ekonomisk utveckling och kapitalism

Vår definition av kapitalism kommer att undvika de specialiseringar som existerar av termen och istället använder vi oss av en övergripande definition. Vi ser kapitalism som ett ekonomiskt system där det sammanlagda arbetet producerar ett överflöd, där produktion och arbete är privat samt att det existerar en marknad för både arbete och produktion. (Bernhagen, 2009: 109). Vi kommer att se ekonomisk utveckling främst i termer av ekonomisk tillväxt, länders förmåga att öka produktion och vinst inom landet. Inkomstfördelning och uppbyggnad av produktionsmedel kommer ej att innefattas (Landman, 2008: 100).

- Ekonomisk utveckling: förmågan att öka produktion och vinst inom landet.
- Kapitalism: ekonomiskt system där produktion och arbete är privat samt att det existerar en marknad för både arbete och produktion.

2.1.4 Sekularisering och politisk islam

Innebörden av sekularisering formades under upplysningen och definieras i detta arbete som religionens minskade inflytande över den politiska makten. Religion

betraktas som ett privat utövande av den inhemska populationen och inte en statlig angelägenhet - en separation mellan "kyrka" och stat. (Edkins, 2009: 137). "The belief that the state and morals should be independent of religion." (Mandaville, 2009: 98).

De demokratiforskare som anser att en kulturell aspekt är av specifikt värde för demokratiseringsprocessen, lägger tonvikten på religionens inverkan på samhället. (Fish - Wittenberg, 2009: 253). I boken *Comparative government and politics - an introduction* beskriver författarna begreppet kultur utifrån UNESCO:s definition som människans mest väsentliga, grundläggande särdrag som människa och uttrycker vår natur som medvetna sociala varelser. Vidare menar författarna att kultur är ett vitt och diffust begrepp som involverar symboler, förväntningar, innebörder samt värderingar och som berättar för oss vilka vi är, vad som är viktigt för oss samt hur vi bör uppföra oss. (Hague et al, 2007: 103). Politisk islam är ett sätt att forma en egenartad politisk kultur och ett sätt att relatera religionen till politiken. Den politiska kulturen i ett land kan beskrivas som samhällets gemensamma attityd och åsikt om det politiska systemet. (Hague et al, 2007: 103). Vi har valt att definiera politisk islam sätt utifrån hur muslimska samhällen ser på politik. Religiösa och sekulära auktoriteter har inflytande över politiken och en tydlig uppdelning mellan troende och icketroende, vilket minskar förutsättningarna för en öppen politik. (Fish - Wittenberg, 2009: 253).

- Sekularisering: religionens minskade inflytande över den politiska diskursen.
- Politisk islam: attityder och åsikter inom islam kopplade till den politiska sfären.

2.1.5 Mellanösternregionen

Vår definition av Mellanösternregionen kommer att grunda sig i vårt statistiska material och dess uppdelning av länder i regionen (se bilaga 1). Dock har vi valt att bortse ifrån Israel och Cypern, som ingår i deras definition. Detta görs i åtanke att vi ser till kulturell och historisk kontext snarare än geografiskt när vi definierar regionen (se avgränsningsavsnittet).

De 18 länder som studien omfattar är följande: Algeriet, Bahrain, Iran, Irak, Jordanien, Kuwait, Libanon, Libyen, Marocko, Oman, Qatar, Saudiarabien, Syrien, Förenade Arabemiraten, Tunisien, Turkiet, Egypten, Yemen. Vi är medvetna om att vissa av dessa länder är belägna på Afrika kontinenten och traditionellt sett tillhör Afrikaregionen. Vi har dock valt att inkludera vissa utvalda i den norra delen av Afrikakontinenten, detta urval omnämns ibland i andra sammanhang som MENA-regionen (*Middle East and North Africa*), se bilaga 2. Då vi främst grundar vårt urval på kulturella och inte geografiska aspekter har vi valt att inkludera vissa och exkludera andra. Avseende de kulturella aspekterna ser vi dessa som en gemensam nämnare mellan länderna, vilket också separerar dem från deras geografiska tillhörighet.

2.2 Demokratiseringsteorier

"It should be remembered that all theories are attempts to impose order and find patterns in the messy and complex reality of human life" skriver Jean Grugel i boken *Democratization - a critical introduction* för att påvisa teoriernas många gånger bristande försök att ge fullständiga förklaringar i en komplex verklighet. (Grugel, 2002: 46).

2.2.1 Modernization theory

Modernization theory är en utvecklingsteori som ser ett kausalt samband mellan kapitalism och demokrati. Demokrati har växt fram i modern tid sida vid sida med kapitalismen och modernization theory strukturerar upp detta och ser vilka faktorer inom kapitalismen som gynnar en demokratisk utveckling. (Grugel, 2002: 48). Teorin blev en del av demokratiseringsforskningen runt år 1959 då studier av Seymour Martin Lipset såg transformationen ifrån feodala till kapitalistiska samhällen under 1800 och 1900-talen (främst i västerländska stater) som en förklaringsmodell till demokrati. De stater som uppstod under denna period var enligt Lipset "moderna". Denna utveckling skulle vara universell och producera liknande samhällen när olika stater gick igenom alla dessa steg. Det moderna samhället var med andra ord en produkt av kapitalismen. (Grugel, 2002: 46-47).

Enligt Lipset finns det flera orsaker till varför kapitalismen är den viktigaste faktorn inom demokratisering; rikedom som massorna tar del av och ökad konsumtion, en utbildad medelklass samt kulturskifte till normer som gynnar demokrati (ex. ökad sekularisering). En annan länk mellan kapitalism och demokrati var att det förstnämnda skulle minska klasskonflikt då ökad rikedom och utbildning gynnar alla samt att en större medelklass skulle agera som ett lugnande inflytande till extremistisk politik från bägge sidor av de politiska blocken. (Grugel, 2002: 47-48).

Modernization theory har under åren utvecklats av olika teoribildare. Leftwich (1996) har genom modernization theory studier utfört på utvecklingsländer, byggt upp en argumentation om att ekonomisk utveckling i slutändan leder till demokrati. (Grugel, 2002: 50). Således rekommenderade han: "the west should [...] support only those dedicated and determined developmental elites which are seriously bent on producing economic growth, *whether democratic or not*. For by helping them to raise the level of economic it will help them also to establish or consolidate the real internal conditions for lasting democracy." (Leftwich, 1996: 329).

Andra verk inom modernization theory har dock inte samma tendens att härledas till teorins rötter. I nuläget är normen inom modernization theory att sambandet mellan demokrati och kapitalism inte är kausalt. Mer vikt har lagts på det civila samhället och politisk kultur, vilket bland annat Larry Diamond har arbetat med inom modernization theory. Sammanfattningsvis så uppmärksammar

teorin de faktorer som kopplar kapitalism till demokrati, men brister när det kommer till att förklara varför strömningar inom demokratisering ofta kan te sig motsägelsefulla eller spuriösa. (Grugel, 2002: 50-51).

2.2.2 Resource curse och rentier state

Resource curse (resursförbannelse) åsyftar den negativa inverkan som naturresurser kan ha på demokrati. Demokrati ger folket makt, därmed placeras maktmedlen i händerna på större delar av befolkningen på så vis att inte auktoriteten kan ha tillgång till dessa utan tillstånd av innehavarna. Dock om auktoriteten får tillträde till en inkomstkälla som de kan kontrollera utan någons godkännande, har de möjlighet att finansiera tvångsverktyg. Resursförbannelsen innebär att när ett land åtnjuter immobila naturtillgångar som lätt hamnar under statlig kontroll, tillåter inkomsterna från dessa auktoritära regimer att investera i deras maktposition. (Welzel, 2009: 76).

Inom *rentier states* teorin är staten den största arbetsgivaren som på så vis genererar ett beroende av staten. Externt genererade inkomster av oljetillgångarna som regimer har till sitt förfogande, har en specifik effekt på den inhemska ekonomin och det politiska systemet, då inkomsterna tillåter styrande eliter att köpa befolkningens goda vilja genom att tillgodose populationen med nödvändiga tjänster. Denna exploatering av naturresurser kräver inte en produktiv mobilisering av en bred sektor inom samhället. Då denna sektor inte existerar blir samhällets alla grupper avhängiga staten för ekonomisk stabilitet, vilket i sin tur skapar en massiv statsapparat. (Cavatorta, 2009: 330f).

Detta medför att stater i fråga utvinner och kontrollerar naturresurser istället för att beskatta en utbredd produktionscykel, där en stor medelklass av befolkningen skulle vara de producerande av intäkterna. En stor medelklass brukar ses som en förutsättning för demokrati. Istället är stater i position att ta det bästa av intäkterna från resursutvinningen eller driva utvinningsverksamheten på egen hand. Oavsett kan styrande eliter bortse från beskattning av befolkningen. Demokratisering brukar sammanfattas med de bevingade orden *no taxation without representation* och rentier states kan ignorera både skatt och representation. Detta teoretiska resonemang har använts för att förklara fortlevnaden av rika auktoritära stater i Mellanöstern och Nordafrika. (Bernhagen, 2009: 117).

2.2.3 Politisk islam som teori

Demokratiforskaren Larry Diamond menar i sin bok *Developing Democracy - Toward Consolidation* att Mellanösternregionen kulturellt och historiskt sett är det område i världen där politisk frihet och demokrati varit som mest svårbehaft. Samtidigt menar Diamond att demokrati i regionen på lång sikt kan vara rimligt.

(Diamond, 1999: 270). Politisk islam har används i syfte att både förkasta och legitimeras en variation av politiska modeller och statstyper. Den har använts i både syfte att undergräva och stödja demokrati respektive auktoritärt styre. (Milton-Edwards, 2000: 159). I auktoritära regimer har exploatering av kultur tagit sig uttryck via religionen. I muslimska länder presenteras demokrati som ett främmande västerländsk föreställning som betonar det materiella framför själsliga värderingar. På så vis kan auktoritära styren framstå som inhemsk nationell tradition. Religionen kan på detta sätt vara en inflytelserik, kulturell kraft i försvar av auktoritärt styre. (Hauge et al, 2007: 111). Geografiskt sett går de flesta auktoritära regimerna i en båge genom Nordafrika, Mellanöstern, och stora delar av Asien, vilket till stor del går i linje, om än bristfälligt, med den muslimska världen. (Hague et al, 2007: 61).

Den nuvarande lagformen i kontemporära auktoritära styren är den islamska lagen som är baserad på *Sharia* tagna direkt från Koranen. Sharialagarna sätter ut vägen som muslimer bör följa. Dock är det viktigt att notera att det finns muslimska länder som är sekulariserade, exempelvis Turkiet. (Hague et al, 2007: 276f). Klyftan mellan västvärlden och den muslimska världen har efter 9/11 förtydligats. Den nuvarande konflikten mellan islam och västvärlden går att finna i religionen. Huntington menade att det är av kulturella orsaker som en konflikt kommer att ta vid. Av Huntingtons slutsatser kan man definiera religionen som en stark kulturell komponent och bricka i det politiska spelet. (Hague et al, 2007: 116f).

Deltagande av muslimer i det politiska livet i ett samhälle uppfattas som inbäddat i religionen i sig självt. (Milton-Edwards 2000: 123). I den differentierande politik som är islam är det många olika muslimska tänkare och intellektuella eller spirituella ledare etc. som anser att demokrati och islam är oförenligt. Det är snarare muslimer av den intellektuella skolan än utomstående muslimer som förkastar tanken på att islam och demokrati kan vara förenliga. Detta av rädsla för att en sekulariseringsprocess ska resultera på liknade vis som vid Upplysningen i Europa. Anledningen till att islamistiska intellektuella opponerar sig mot demokrati beror på dess samröre och association till sekularisering. (Milton-Edwards, 2000: 159).

3 Metodologiska val och validitet

Vår metodologiska strategi är att använda oss av både en kvantitativ del och en kvalitativ del i arbetet. Kvantitativa undersökningar är gynnsamma om man ska arbeta med ett stort antal länder och detta ger oss större möjlighet att generalisera bland dessa samt urskilja avvikelser. (Teorell, 2007: 13). Vi kommer sedan att kombinera detta med en kvalitativ analysdel i form av jämförande fallstudier av mest olika design. (Esaiasson et al, 2007: 122).

Vi har valt att använda oss av både kvantitativ och kvalitativ metod i vår uppsats, då båda metoderna har sina för och nackdelar. Genom att blanda dessa metoder vill vi överkomma de inneboende svagheter och stärka de positiva kvalitéerna. Vårt kvantitativa moment innebär att vi går statistiskt tillväga vilket medför att vi får en översiktlig bild av området och kan se på allmänna strömningar inom regionen. Det är även utifrån detta moment som vi bygger vår kvalitativa del, då de länder vi ska undersöka närmare väljs utifrån en större kontext samt variabelers inverkan.

Vi anser att fallstudier kan ge oss bättre förutsättningar för att se att vi verkligen mätt vad vi är ute efter och gå på djupet med vår frågeställning och på så vis fastställa kausala samband. (Teorell, 2007: 13). Att endast se på ekonomisk utveckling och politiskt islam utifrån statistik kan vara missvisande, då det är flera faktorer än siffror som spelar in, speciellt när det kommer till frågor rörande religion och normer. Därav kommer vårt kvalitativa moment att stärka vår reliabilitet och hjälpa oss att finna kausala samband. Kombinationen av en kvantitativ och en kvalitativ studie kan på så vis ge en god bild av verkligheten.

Till vårt kvantitativa moment behövde vi ej använda oss av en specifik metod när det kom till valet av länder att undersöka. Vi utgick ifrån den definition som vårt material gav oss och exkluderade de länder som ej ansågs signifikanta. När det kom till urvalet av länder till vår kvalitativa valde vi att använda oss av mest olika design ("most different design"). Mest olika design är en komparativ metod som grundar sig i att valet av fall görs utifrån hur mycket de skiljer sig åt. (Esaiasson et al, 2007: 116). Med tanke på att vår frågeställning specifikt ser till Mellanösternregionen, blev vår beroende variabel "Mellanöstern". Under vårt kvantitativa moment såg vi sedan till de två länder som skiljde sig mest inom regionen och de blev vår avgränsning till den kvalitativa delen.

Freedom House demokratiindex har många gånger blivit kritiserad för att ha överbelastat demokratikonceptet med faktorer som är direkt kopplade till politisk liberalism, social rättvisa och säkerhet. Dessa faktorer ska inte blandas ihop med demokrati som karakteristika för den politiska processen. (Bernhagen, 2009: 30). Detta sätt att mäta demokrati är vinklat efter västvärldens sätt att se demokrati, vilket också kan vara ett skäl till varför västvärlden har högre grad av demokrati.

Det blir en mer normativ utgångspunkt från västvärldens perspektiv på den politiska processen.

3.1 Variabler

Vi har valt de variabler som bäst kan förklara vår frågeställning. Vi är fullt medvetna om att de variabler vi har valt aldrig kan ge en hundra procentig bild av de definitioner vi vill undersöka, men vi anser fortfarande att de ger en tillräckligt god bild för att vi ska kunna se samband. För SPSS definitionerna till variablerna se bilaga 1.

Variabeln för demokratimätning i tabellerna är "political rights". Denna variabel är mer djupgående och graderar i vilken utsträckning medborgare fritt kan delta i den politiska processen och ställer upp det i en skala på 1 - 7, där ett står för goda politiska rättigheter och sju det motsatta. Vi anser att detta är en god indikator på nivå av demokrati då en fri politisk process är grundstenen som det demokratiska samhället byggs på. (QoG Codebook, 2009: 40)

I samband med demokrativariablerna redovisas även variabeln "regime type" som visar på länders styrelseskick. Detta medför att vi kan se samband mellan styrelseskick och eventuella mönster. (QoG Codebook, 2009: 101).

Som tidigare nämnts i definitionsavsnittet är Mellanöstern ett stort område och för att urskilja relevanta länder samt undvika fall ej tillhörande regionen används variabeln "the region of the country". (QoG Codebook, 2009: 103).

Vidare presenteras nu de variabler vi anser mäta den ekonomiska tillväxten. Variabeln "real GDP per capita" visar på länders ekonomiska situation, dock ej hur den fördelas. Denna variabel beräknar BNP per capita "at constant 1990 prices in US dollars" och sammanförs genom att dela BNP med befolkningens mängd inom landet. (QoG Codebook, 2009: 130).

Variabeln "growth rate of real GDP per capita" visar på BNP: s tillväxt eller avsaknad av tillväxt inom relevanta länder. Vi använder oss av denna variabel för att även se om den ekonomiska situationen är på uppgång eller stagnerar. (QoG Codebook, 2009: 157). "Mineral fuels in manufacturing exports" visar hur stor del av landets export som uppgörs av mineralbränslen. Detta kommer till största del att visa på länders export av olja, men även andra mineralbränslen som naturgas. (QoG Codebook, 2009: 128).

Slutligen presenteras variablerna rörande den delen av vår frågeställning som behandlar politisk islam. Frågor rörande mer abstrakta koncept som religion är svårare att mäta än t.ex. hur mycket olja ett land exporterar. Ändock ser vi att variablerna kan visa på strömningar inom regionen.

Variabeln "religious fractionalization" ställer frågan om hur stor chans det är att två tillfrågade individer tillhör samma religiösa grupp, där höga siffror visar på stor fraktionisering. (QoG Codebook, 2009: 68-69).

"Freedom of religion" mäter om det existerar restriktioner av utövandet av religion inom ett land. Detta mäts med hjälp av frågor med ja och nej-alternativ

vilket kan tolkas som en begränsning då restriktioner kan skilja sig markant. (QoG Codebook, 2009: 32). "Support for theocracy" mäter inställningen till teokrati och hur viktigt det är för ledare att ha religiös anknytning som består av en skala på 0-1. (QoG Codebook, 2009: 172). "Secular-rational values" visar på inställningen till sekulära värden genom att kombinera variablerna "*religiousness*", "*attitudes to autonomy*", "*attitudes to abortion*", "*nationalism*" samt "*respect for authorities*" (QoG Codebook, 2009: 174-175). Variabeln "*religiousness*" ställer frågan om hur viktig gud är i ens liv, graderar det på en skala från 1-10, där ett är väldigt viktig och tio det motsatta. (QoG Codebook, 2009: 177).

4 Kvantitativ analys

Vår kvantitativa analys har genomförts i SPSS och för en närmare genomgång av våra variabler och den data vi använt se variabelavsnittet och bilaga 1. Under det statistiska arbetet inriktade vi oss på tre analysområden kopplade till vår frågeställning; demokrati, ekonomi och religion.

Tabell 1.1: Demokratnivå och styrelseskick

Country	Political Rights	Regime Type
1. Algeria	6	Military Multiparty
2. Bahrain	5	No-Party Monarchy
3. Iran	6	Theocracy
4. Iraq	7	Military One-party
5. Jordan	6	Monarchy
6. Kuwait	4	No-Party Monarchy
7. Lebanon	6	Limited Multiparty
8. Libya	7	Other (?)
9. Morocco	5	Multiparty Monarchy
10. Oman	6	No-Party Monarchy
11. Qatar	6	Monarchy
12. Saudi Arabia	7	Monarchy
13. Syria	7	Military One-party
14. United Arab Emirates	6	Monarchy
15. Tunisia	6	Limited Multiparty
16. Turkey	3	Limited Multiparty
17. Egypt	6	Limited Multiparty
18. Yemen	6	Limited Multiparty

Freedom House klassificeringen bygger på en skala från ett till sju, där ett är väletablerade politiska rättigheter och sju är det motsatta. Majoriteten av länderna inom regionen ligger på en political rights nivå av sex eller sju, vilket är tämligen lågt och visar på fortlevnaden av auktoritära regimer. Något direkt samband mellan politiska rättigheter och typ av regim finner vi ej. De två länder med högst nivåer av politiska rättigheter är Turkiet och Kuwait, de klassificeras som begränsat flerpartistyre och monarki. Samma regimtyper har även de lägre nivåerna av politiska rättigheter i området. Generellt kan man konstatera att det existerar ett demokratiunderskott och att variationer på monarki och begränsat flerpartistyre är normen.

Tabell 1.2: Ekonomisk utveckling

Country	Political Rights	Real GDP per Capita	Growth Rate of Real GDP per Capita (%)	Mineral Fuels in Manufacturing Exports (%)
1. Algeria	6	2 500,88	3,17	97,22
2. Bahrain	5	10 788,74	2,87	73,29
3. Iran	6	2 189,82	6,86	88,51
4. Iraq	7	543,27	-9,07	
5. Jordan	6	1 403,5	2,93	0,05
6. Kuwait	4	12 554,66	-1,23	93,51
7. Lebanon	6	1 487,13	-2,55	0,23
8. Libya	7	6 810,96	-0,92	95*
9. Morocco	5	1 323,47	1,97	3,66
10. Oman	6	8 275,62	1,84	82,54
11. Qatar	6	23 328,2	1,24	89,48
12. Saudi Arabia	7	7004,34	-2,43	91,49
13. Syria	7	1259,28	3,1	76,36
14. United Arab Emirates	6	16026,79	-2,44	76,26
15. Tunisia	6	2 136,92	0,68	12,09
16. Turkey	3	3 048,88	6,45	1,06
17. Egypt	6	977,88	2,25	41,91
18. Yemen	6	382,07	0,89	92,98

De länder som har högst BNP har även en stor del av sin export inom minerala bränslen. Minerala bränslen var den variabeln vi fann relaterad till oljeproduktion, även andra produkter som exempelvis naturgas ingår i variabeln. Ändock så finns det undantag, Yemen har väldigt låg BNP per capita, men hög export av minerala bränsle. Generellt kan vi inte se något samband mellan hög BNP per capita och politiska rättigheter, då länder inom regionen med hög BNP befinner sig på båda sidor av politiska rättigheter spektrat (exempelvis Kuwait och Förenade Arabemiraten).

Vi har heller inte sett något specifikt mönster mellan grad av ekonomisk tillväxt (Growth rate of Real GDP per capita) och export av minerala bränslen. Däremot är länders export av minerala bränslen i relation med landets nivå av politiska rättigheter. De länder som har sju i politiska rättigheter har alla minst 76,36 % av sin export i minerala bränslen. När nivån av politiska rättigheter ökar, minskar även i allmänhet nivån av export som utgörs av minerala bränslen (undantag Kuwait). Olja och andra minerala bränslens inverkan på ekonomin kommer vi närmare att undersöka i analysdelen och koppla den till resource curse och rentier state doktrinerna.

Irak och Libyen saknade data på export av minerala bränslen, i Iraks fall är det troligen uppenbart med tanke på den konflikt som existerar i landet. Libyens avsaknad av variabel överkom vi genom att använda oss av material ifrån CIA World Factbook (web4). Även om data rörande Libyen kom från en annan källa

än de andra så ger det en översiktlig bild över landets ekonomiska situation (tabell 1.2).

Tabell 1.3: Politisk islam

Country	Political Rights	Religious fractionalization	Freedom of Religion	Support for theocracy (mean).	Secular-rational values	Religiousness
Algeria	6	0,01	Yes	0,6	-1, 38	1,19
Bahrain	5	0,55	Yes			
Iran	6	0,12	Yes		-1, 18	1,44
Iraq	7	0,48	Yes			
Jordan	6	0,07	Yes	0,58	-1, 64	1,03
Kuwait	4	0,67	Yes			
Lebanon	6	0,79	Yes			
Libya	7	0,06	Yes			
Morocco	5	0	Yes	0,55	-1, 66	1,04
Oman	6	0,43	Yes			
Qatar	6	0,09				
Saudi Arabia	7	0,13	Yes			
Syria	7	0,43	Yes			
United Arab Emirates	6	0,33	Yes			
Tunisia	6	0,01	Yes			
Turkey	3	0	Yes	0,49	-0, 89	1,75
Egypt	6	0,2	Yes	0,7	-1, 38	1,37
Yemen	6	0	Yes			

Restriktioner på utövande av religion existerar inom hela regionen, men variabeln blir svårtolkad då det endast är en ja- och nej-fråga, samt att den ej tar med graden av restriktioner som implementeras och till vilka grupper. Variabeln för religiös fraktionisering visar på att en väldigt liten sådan existerar i regionen. Definitionen av variabeln säger dock inget om hur de klassar olika religiösa grupperingar, om de ser islam som en enhet eller om uppdelningen är rörande Sunni och Shia muslimer. Eftersom denna klassifikation saknas minskar importansen av just denna variabel.

Endast sex av fallen har data över inställningar till religion. Vi är medvetna om att detta ej är idealt, men vi tror fortfarande att det kan ge en generell bild av situationen. Det vi kan utläsa är att graden av religiositet är hög inom respektive land samt en negativ inställning till sekulära värden, med vissa mindre variationer. Vi kan även utläsa att de länder som ligger bäst till avseende politiska rättigheter, har en generellt lägre grad av religiositet och stöd för teokrati samt en positivare inställning till sekulära värden (tabell 1.3).

De länder som har data över inställning till religion är även de som ligger bättre till under politiska rättigheter, vilket kan säga något om inställningen till internationella opinionsundersökningar i länderna.

Tabell 1.4: Val av länder till kvalitativ analys

Country	Saudi Arabia	Turkey
Political Rights	7	3
Regime Type	Monarchy	Limited Multiparty
Real GDP per Capita	7004,34	3048,88
Growth Rate of Real GDP per Capita (%)	-2,43	6,45
Mineral Fuels in Manufacturing Exports (%)	91,49	1,06
Religious fractionalization	0,13	0
Freedom of Religion	Yes	Yes
Support for theocracy (mean).		0,49
Secular-rational values		-0,89
Religiousness		1,75

Det kvantitativa momentet har bedrivits i syfte att ge oss en överblick inom Mellanöstern utifrån vår frågeställning, men även för att hjälpa oss välja ut två länder att undersöka närmare i vår kvalitativa del. Vi har valt att komparera utifrån "most different design" och efter vår genomgång av länderna valde vi ut Turkiet och Saudiarabien.

Av vårt statistiska material hade Turkiet den högsta nivån av politiska rättigheter och Saudiarabien var ett av de länder som hade minst av det förstnämnda. Regimtypen skiljer sig även markant länderna emellan.

Ur den ekonomiska aspekten är även länderna tämligen olika. Saudiarabien har en högre BNP per capita, sämre tillväxt av nämnd BNP och en stor majoritet av sin export i minerala bränslen (olja). Turkiet har en sämre BNP per capita gentemot Saudiarabien, däremot har Turkiet bättre ekonomisk tillväxt och nu väldigt liten del av sin export i minerala bränslen.

Religionsvariabler saknades på större delen av de länder som vi valde att undersöka, dock har båda länderna låg religiös fraktionisering och det existerar hinder emot utövande av religion. Turkiet var det land i vårt statistiska moment som hade den lägsta nivån av religiositet samt den mest positiva inställningen till sekulära och rationella värderingar. Vår motivering av länder inom den religiösa/kulturella delen av frågeställningen blir således att Turkiet var det land som utmärkte sig mest statistiskt och avsaknaden av variabler på Saudiarabien byggs upp under den kvalitativa delen. Anledningen till att vi valde att inte använda oss av ett land med fler existerande religionsvariabler var för att skillnader gentemot Turkiet inte blev tillräckligt stora.

Sammanfattningsvis valde vi Turkiet och Saudiarabien utifrån deras skilda nivåer av politiska rättigheter, ekonomisk uppbyggnad, oljeexport och Turkiets unika status utifrån religionsvariablerna (Tabell 1.4).

5 Kvalitativ analys

Som tidigare nämnts är vår ambition avseende den kvalitativa delen att genomföra en förklarande studie med teoriprovande ambition. Här kommer en fallstudie med en "most different" vinkling att ske där vi kommer att analysera de fall i den kvantitativa analysen som avviker mest: Saudiarabien och Turkiet.

5.1 Saudiarabien

Saudiarabien anses som en "islamsk stat" och blev ett teokratiskt kungadöme mellan de två världskrigen. Den politiska makten delas mellan den kungliga familjen och ett religiöst etablissemanng som söker att skapa en inhemska och renlevnadssträng form av islam kallad *Wahhabism*. (Mandaville, 2009: 104f). Enligt CIA World Factbook förekommer inga val av den verkställande makten då denna är nedärvd. (web1).

Det har aldrig funnits några seriösa försök till att skapa representativa institutioner i landet. Till skillnad från Jordanien och Marocko är den saudiarabiska kungafamiljen så pass stor att man har kunnat utesluta nyligen bildade eliter från det politiska upplägget. (Owen, 2004: 49). I tredje världen har demokratibudskapet kommit främst från västvärldens regeringar, internationella företag, biståndsorganisationer samt utvecklingsexperter. I fallet med Mellanösternregionen framställdes demokratisering som den enda vägen framåt i utvecklingen. (Milton-Edwards, 2000: 148).

På CIA World Factbooks hemsida är Saudiarabien rankad etta i världen avseende oljeproduktion, oljeexport samt daterade kommersiellt utvinningsbara oljereserver. Landet är en oljebaserad ekonomi med stark statlig kontroll över majoriteten av den ekonomiska verksamheten. (web1).

När landets resursrikedomar i form av oljan uppdagades blev också landet av särskilt intresse geopolitiskt sett av länder som USA, vilka Saudiarabien har haft nära utrikespolitiska relationer med under många år. (Mandaville, 2009: 105). Saudiarabien torde vara en ilandsaktör gällande ekonomiska aspekter, men är fortfarande styrelsekickmässigt, konservativt och icke-demokratiskt. Som stat är Saudiarabien auktoritärt styrt och klassas därav i det internationella systemet som ett land av tredjevärldsstatus. (Milton-Edwards, 2000: 70). Transformeringsen till en stor aktör inom den globala ekonomin gjorde att Saudiarabien fick politisk makt på hemmaplan att kuva den inhemska populationen för att bedriva en konservativ och anti-demokratisk agenda utan politiskt tillstånd av folket. (Milton-Edwards, 2000: 80).

5.2 Turkiet

Turkiet existerar i två världsdelar och är enligt Freedom House indexet det land i Mellanösternregionen som har bäst värden avseende politiska rättigheter. Turkiet har vi valt som motpol till det auktoritära Saudiarabien i vår kvalitativa komparationsstudie.

Landet är en demokratisk republik där den valda presidenten regerar i en period av fem år. Det senaste valet hölls den 28 augusti 2007 och enligt CIA World Factbook blev resultatet följande: percent of vote by party - AKP 46.7%, CHP 20.8%, MHP 14.3%, independents 5.2%, and other 13.0%; (CIA World Factbook hemsida). Som segrare innehar AKP (Justice and development party) efter valet presidentposten och den dominanta rollen inom det politiska spelet. AKP ser sig som ett moderat konservativt parti med förkärlek till ekonomiska reformer och ett turkiskt medlemskap i EU. (web2). Övergången från enpartistyre till flerpartisystem och konkurrensen det innebär har inneburit vissa svårigheter i Turkiet. Efter landets första öppna val var turkiska politiker tvungna att svara inför en större nationell valkrets och finna sätt att maximera fördelningen av resurser på en mycket större skala än tidigare. (Owen, 2004: 85).

Turkiet bildades efter första världskrigets slut. Ur spillrorna av det Ottomanska Imperiet som befann sig på den förlorande sidan grundade Mustapha Kemal nationen Turkiet. Under 1920-talet genomgick landet en stor ideologisk reform i moderniseringssyfte. Reformen som kallades "Kemamlism" förespråkade sekulära och europeiska normer och var inriktad på politiska, ekonomiska och kulturella faktorer. Även i nuläget har Turkiet en väldigt strikt separation mellan stat och religion. Lagar och policys finns för att motverka religionens roll i politiken och offentliga sammanhang. (Mandaville, 2009: 102-103, Huntington, 1996: 144). Den religiösa fraktioniseringen i Turkiet är i likhet med flera andra ställen i Mellanöstern, väldigt låg. 99.8% av invånarna i Turkiet är muslimer (mestadels Sunni) (web2).

Turkiets ekonomi utgörs främst av modern industriellt arbete (GDP 27.5%) och servicearbeten (GDP 63.8%). Till skillnad från flera andra länder i Mellanöstern är inte Turkiet beroende av en dominerande naturresurs, utan har en diversifierad och mångsidig ekonomi. Turkiet exporterar olja, men det utgör en väldigt liten del av landets export. Jämförelsevis med Saudiarabien som är den största exportören av olja, ligger Turkiet på 60:e plats på världslistan enligt CIA World Factbook. Istället ligger den främsta exporten inom mat, kläder, textilier och metall fabriksvaror. (web2).

I följande avsnitt redovisas och diskuteras de resultat vi har fått av den kvantitativa respektive den kvalitativa undersökningen. I slutsatsen kommer vi att utgå ifrån de teorier vi grundat uppsatsen på och se till två dimensioner; hela Mellanösternregionen och de kvalitativa djupdykningar vi gjort i Turkiet och Saudiarabien.

6 Slutsatser

I slutsatsen kommer vi att utgå ifrån de teorier vi grundat uppsatsen på och se till två dimensioner; hela Mellanösternregionen och de kvalitativa djupdykningar vi gjort i Turkiet och Saudiarabien.

6.1 Modernization theory

Ekonomisk utveckling existerar i Mellanöstern, dock har inte den ökade rikedomens gynnat den demokratiska utvecklingen. Under vårt kvantitativa moment fann vi inga tecken på ett samband mellan ekonomisk tillväxt/rikedom och demokrati.

Politiska rättigheter + tillväxt = inget mönster

Politiska rättigheter + BNP = inget mönster

Politiska rättigheter + export av minerala bränslen = mönster

Det vi däremot såg var att länder med en hög export av minerala bränslen generellt hade en sämre nivå av politiska rättigheter. Den ekonomiska utvecklingen i regionen som modernization theory förespråkar blir då skev när det koncentreras inom ett ekonomiskt område (produktion av olja) istället för en utspridd diversifierad ekonomi. modernization theory har sina rötter i den utveckling som skedde i väst under 1800 och 1900-talet och säger att vägen till demokrati är efter den väg som på den tiden skapades. Dock är det ekonomiska och resursmässiga klimatet i Mellanöstern tämligen olikt det som modernization theory ser som demokratins vagga. modernization theory ser sig själv som en universell teori, (följ Europas utlagda mönster och ni ska få erfara demokrati) våra erfarenheter inom området säger oss att modernization theory kan behöva begrunda sin teoriers genomslagskraft på områden som skiljer sig markant ifrån de geografiska och ekonomiska som existerade i väst när modern demokrati tog sina första steg.

Turkiet bedrev en medveten toppstyrd modernisering och sekularisering under 1920-talet. Dock var den utveckling som skedde i Turkiet inte ett resultat av ekonomisk tillväxt och en större medelklass, utan snarare ett elitinitierat försök att få den nya republiken att komma ikapp väst och bli "modern". Den demokratisering som skedde kom uppifrån istället för nerifrån och kan därför inte stärka modernization theorys teoretiska användbarhet inom regionen. I fallet med

Saudiarabien misslyckas modernization theory att förklara hur landet kan åtnjuta stora rikedomar men samtidigt inte visa minsta tecken på demokratisering, detta framförallt därför att modernization theory menar att det existerande sambandet är positivt. Den ekonomiska utvecklingen existerar men inte demokrati.

6.2 Resource curse och rentier state

Där modernization theory fallerar att förklara demokratiavsaknaden är resursförbannelsen och rentier state teorierna bättre utformade för att förklara Mellanösternregionen och dess komplexitet inom demokratiforskningen. modernization theory ser demokratiseringsprocessen som universell och bör på så vis ske på samma vis, oavsett vilket område teorin är applicerad på.

Flera av länderna i regionen är tydliga exempel på teorierna och att dessa generellt går hand i hand med varandra. Båda teorierna brukar ofta visa sig i kombination med varandra applicerade på ett land. Avseende Saudiarabien som ledande oljenation i världen är exemplet tydligt; landets oljerikedom har undergrävt en demokratiseringsprocess att ta fart. Oljan har tillåtit den styrande eliten i form av monarki att bestå. Auktoriteten består då de ekonomiska intäkterna inte är genererade från en dominerande "arbetsklass" utan staten. I detta fall äger monarkin resurserna, oljan och därmed ekonomin. Teorierna inser vikten av specifika geografiska och resursinriktade förhållningssätt när det kommer till att förstå ekonomiska faktorer inverkan på den politiska processen.

Kvantitativt kan man se som tidigare nämnt, tydliga samband i regionen av båda teorierna. Under vårt kvantitativa moment var ett av de viktigaste samband vi fann de mellan politiska rättigheter och export av minerala bränslen (olja). Om ett land har en stor majoritet av sin export inom minerala bränslen är det en större chans att de har en lägre nivå av politiska rättigheter. Undantag existerade, men översiktligt är export av minerala bränslen dåligt för politiska rättigheter och i sin tur för demokrati. Därmed stärks åtaganden som resource curse och rentier state gör gällande export av olja och demokrati.

I den kvalitativa undersökningen av Turkiet och Saudiarabien märkte vi att Saudiarabien till skillnad från Turkiet hade en stor del av sin export inom minerala bränslen och en väldigt låg nivå av politiska rättigheter. Saudiarabien är ett bra exempel på en rentier state och hur resource curse håller auktoritära regimer vid liv. Saudiarabien exemplifierar teorierna bra om man ser till utvecklingen i regionen. Chanserna för en rejäl demokratisering kan endast komma när de ej längre kan bistå sin maktstruktur med de rika oljetillgångarna. Relationen mellan medborgare och härskare blir också skev då staten ej behöver förlita sig på sin befolkning för sitt eget uppehälle.

6.3 Politisk islam

Som fenomen är politisk islam och dess innebörd svårapplicerad i statistiska sammanhang, vilket har bevisats i vår kvantitativa del. Det har varit svårt att påvisa samband då många länder saknar mätningar på vissa variabler. Kvantitativt har vi inte kunna utröna samband avseende politisk islam.

Politisk islam är befäst som politisk kultur i majoriteten av dessa länder. I regionen ser många troende sekularisering och demokrati såpass nära kopplade till varandra att de i princip är samma sak. Motviljan till demokrati är knuten till rädsla för sekularisering och att sekulariseringen i sin tur ska mynna ut i en upplysning på samma vis som i Europa och därmed att Mellanösternregionen blir västerländskt.

Den lilla skara av länder som inte är auktoritära och har burit sina mönster mot mer representativa styrmedel, ha gjort detta på forcerat vis. Exempelvis Turkiet bedrev medveten sekularisering, vilket kan göra det svårt att se generella mönster eftersom som tidigare nämnt är statistik och religion är svårförenliga. Turkiet är ett exempel på stark dualitet i regionen. Landet befinner sig i både Europa och Asien, har sekulära lagar men en religiös befolkning samt en grov distinktion kulturellt mellan elit och befolkning när det kommer till det sekulära. Den goda demokrati statusen kan bero på en vilja att bli moderna och dessutom härma Europa, den diversifierade ekonomin och de utspridda maktpositionerna ger en starkare medelklass. På så vis undslipper landet resursförbannelsen, framförallt därför att de inte innehar stora oljetillgångar. Den medvetna sekulariseringen stärker de normer som behövs i en fungerande demokrati. Landet har varit självständigt och haft demokrati sedan 1922 vilket har gett den en chans att mogna och befästa sig. På 1920-talet sågs väst som det rätta sättet, det moderna sättet, vilket underlättade den modernisering och anpassning till västerländskt vis som skedde i Turkiet. Idag är den internationella kontexten annorlunda och att i Mellanösternregionen prata om att bli västerländsk är svårare idag än vad det var då.

Då politisk islam förespråkar religionen som främsta indikator i den politiska diskursen tillåts auktoritära styren att bestå i Mellanösternregionen. Genom att exploatera religionen som en viktig kulturell faktor i samhället och gestalta religionen som en inhemska tradition kan auktoritära regimer legitimera sin kontroll av den politiska makten. Att likställa religion med tradition och samtidigt måla upp västvärlden och dess levnadssätt som något dåligt är effektiv propaganda emot demokratisering.

Kortfattat finns det två orsaker till varför politisk islam har en negativ inverkan på demokratiseringsprocessen. Första lyder: religionens värden är inte förenliga med demokratins värden, i det politiska rummet är dessa två en dålig kombination. I grunden bygger religionen sina värden på väldigt annorlunda värden jämförelsevis med demokrati. Avseende värdenas förenlighet finns det meningsskiljaktigheter och detta är ett omdebatterat ämne. Vi talar allmänt om

religion och inte om islam specifikt även om den är dominerande i Mellanösternregionen.

Det andra är exploateringen av skillnaderna mellan värdena. De auktoritativa medlen ligger inte inbäddat i islam sig självt. Det är förespråkandet av värden som skiljer sig, användandet av religionen i politiken.

Demokratiska och religiösa värden skiljer sig och därmed åsikterna om hur styrelseskicket bör te sig. Demokratin menar att folket bör styra, religionen menar att folket bör överlämna sådant åt gud. Men maktexploatering av religionen har lett till det negativa nedslaget av demokrati. Maktexploatering av religion är inte ett nytt fenomen. Liknande tendenser går att finna i kristendomens korståg såväl som hos dagens amerikanska presidenter. Såsom Larry Diamond menar att Mellanöstern kan på sikt uppleva demokrati, menar också vi. Men om detta är möjligt utan en separation mellan religion och politik vet vi inte. Så länge politisk islam påverkar den politiska diskursen i Mellanösternregionen påverkar detta demokratiseringsprocessen negativt.

6.4 Konklusion

Vi har i denna undersökning sett på demokratiunderskottet i Mellanöstern utifrån ekonomiska och kulturella faktorer. Vår kombination av kvantitativ och kvalitativ metod har gett oss en översiktlig bild av regionen samt möjligheten att närmare undersöka specifika faktorer inom Turkiets och Saudiarabiens gränser. De ekonomiska aspekterna har varit lättare att arbeta med i det kvantitativa momentet än de kulturella, då ekonomi har en större förkärlek till siffror. Vårt kvalitativa moment var däremot bättre anpassat till de kulturella faktorerna och den ökade arbetsbördan som kom av att kombinera två metoder vägdes upp av deras förmåga att stärka varandras metodologiska svagheter.

Utifrån våra teoriprovande ambitioner har vårt användande av etablerade teorier varit en markant del i vår arbetsprocess. Modernizations theorys oförmåga att förklara det demokratiska underskottet trots den ekonomiska utveckling som existerar, motiverade oss att se till alternativa teorier. Detta förde oss till resource curse och rentier state doktrinerna. Dessa två teoretiska resonemang är mer anpassade till regionen och har bättre förklaringsmöjligheter i denna kontext gentemot modernization theory. Innan vi inledde vårt arbete hade vi tankar om oljans influens på det politiska och ekonomiska klimatet, vilket kan ha medfört att vi subjektivt sökte oss till teorier som förklarade avsaknaden av demokratisering ur ett perspektiv fokuserat på naturresurser.

De resultat som vår kvantitativa del gav oss visade främst ett samband mellan länders export av minerala bränslen och dess nivå av politiska rättigheter. En hög export av minerala bränslen gav ett negativt utslag för politiska rättigheter tydligare än någon av de andra variabler vi använde oss av. Att vi inte såg ett specifikt samband mellan BNP och dess tillväxt med nivå av politiska rättigheter talar emot modernization theory och minskar dess förmåga att förklara orsaken till

den bristande demokratiprocessen. Däremot har resource curse och rentier state en större teoretisk genomslagskraft då vi såg ett negativt samband mellan hög export av minerala bränslen och nivå av politiska rättigheter. Bristande material och statistiska svårigheter att mäta kulturella faktorer medförde att vi inom den kvantitativa delen inte kunde se politisk islams påverkan på demokratiseringsprocessen.

Länderna i vår kvalitativa del motiverades utifrån vår kvantitativa moment, då vi genom mest olika design kom fram till Turkiet och Saudiarabien. Det resultat vårt kvalitativa arbete gav oss var att Saudiarabien exemplifierade rentier state doktrinen och att Turkiet bedrev en toppstyrd modernisering vilket medför att dess demokratiska utveckling inte går att koppla till modernization theory. Även i det kvalitativa momentet stärks resource curse och rentier state medan modernization theory inte tillräckligt kan förklara den politiska utvecklingen. Saudiarabien som teokratiskt kungadöme är bevisligen ett typexempel på politisk islams inverkan på det politiska klimatet. Det religiösa etablissemang i Saudiarabien utövar hälften av den politiska makten. Politisk islam nyttjas här i form av wahhabism som framställs som en renlevnadsideologi med inhemsk grund och tradition. På så vis används religionen i syfte att legitimera den auktoritära eliten. Vi har under vårt kvalitativa moment sett att det sekulära Turkiet är mer demokratiskt än Saudiarabien, men vi får även komma ihåg att Turkiet är ett unikt fall i Mellanöstern utifrån sin historiska kontext och att vi därmed inte kan använda det som grund för en slutsats gällande politisk islam.

Utifrån våra teoriprovande ambitioner har resource curse och rentier state bäst kunnat förklara avsaknaden av demokrati i Mellanöstern. Modernization theorys förklaringsfaktorer blev i vår undersökning ej empiriskt underbyggda och kunde därför inte förklara avsaknaden av demokrati på ett tillfredställande sätt. Politisk islam har vi inte kunnat applicera på alla våra fall, men där vi har kunnat göra det har vi sett tendenser som är negativa för en demokratisk utveckling.

Hur påverkar då ekonomisk utveckling respektive politisk islam demokratiseringsprocessen i Mellanöstern? Ekonomisk utveckling agerar inte som en påskyndare av demokrati, istället används vinsterna ifrån de eftertraktade naturresurserna till att befästa styrande eliters maktposition och köpa befolkningens lojalitet. Politisk islams roll i demokratiseringsprocessen kan vi i nuläget inte vara helt säkra på, då vi endast har resultat ifrån Saudiarabien. Utifrån det vi sett ifrån Saudiarabien så påverkar politisk islam demokratisering negativt då den legitimerar befintlig maktstruktur och ser demokrati som en förlängning av västerländskt inflytande. Ekonomisk utveckling och politisk islam påverkar demokratiseringsprocessen i Mellanöstern negativt.

6.5 Vidare forskning

Mellanösternregionen är intressant avseende fortsatt demokratiforskning. Via våra resultat i denna studie kan man bl a konstatera att många andra variablers

importans återstår att utröna avseende Mellanösternregionen och demokratis svårigheter att etableras just på denna plats.

Vidareutveckling av den ekonomiska aspekten inom demokratisering är också av relevans för fortsatt demokratiforskning. Framst avseende Mellanöstern då detta område många gånger utelämnats inom demokratiforskningen. Normforskning gällande oljan och dess status som sinande resurstillgång; vad innebär det nationellt och internationellt när oljan tar slut? Hur skulle det påverka demokratiseringsprocessen i Mellanöstern då oljetillgångarna ses som ett hinder för demokratiskutveckling? En vidareutveckling av den tes som resource curse och rentier state använder som förklaringsfaktor till auktoritära stater på oljeproducerande länder utanför Mellanösternregionen. Rentier states behöver inte förlita sig på sin befolkning för sitt fortsatta uppehälle, hur kan denna relation te sig i en politisk kontext och vad säger det om demokratisering i en stat som egentligen inte behöver sina medborgare?

7 Referenslista

- Bernhagen, Patrick, 2009. "Democracy, Business and the Economy" s 107-125 i Haerpfer, Christian W., et al (red), 2009. *Democratization*. New York: Oxford University Press Inc.
- Berg-Schlosser, Dirk, 2009. "Long Waves and Conjunctures of Democratization" s 41-54 i Haerpfer, Christian W., et al (red), 2009. *Democratization*. New York: Oxford University Press Inc.
- Cavatorta, Francesco, 2009. "The Middle East and North Africa" s 321-338 i Haerpfer, Christian W., et al (red), 2009. *Democratization*. New York: Oxford University Press Inc.
- Diamond, Larry, 1999. *Developing Democracy – Toward Consolidation*. Baltimore and London: John Hopkins University Press.
- Edkins, Jenny, 2009. "Why do we obey?" s 23-146 i Edkins, Jenny - Zehfuss, Maja (red), 2009. *Global Politics: a New Introduction*. Milton Park: Routledge.
- Esaiasson, Peter, et al, 2007. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik. 3rd ed.
- Fish, M. Steven. 2002. *Islam and Authoritarianism*. *World Politics* – Vol. 55, Nr. 1, October 2002, s. 4-37. The John Hopkins University Press.
- Fish, Steven M. – Wittenberg, Jason, 2009. "Failed Democratization" s 249-265 i Haerpfer, Christian W., et al (red), 2009. *Democratization*. New York: Oxford University Press Inc.
- Grugel, Jean, 2002. *Democratization – a critical introduction*. Hampshire och New York: Palgrave MacMillan.
- Hague, Rod - Harrop, Martin, 2007. *Comparative Government and Politics. An Introduction*. Hampshire och London: Macmillan Press Ltd. 7th ed.
- Huntington, Samuel. P., 1996. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster.
- Jamal, Amaney A. – Tessler, Mark A. 2008. *Attitudes in the Arab World*. *Journal of democracy* - Vol. 19, Nr. 1, s 97-100. The John Hopkins University Press.
- Landman, Todd, 2008. *Issues and Methods in Comparative Politics: An Introduction*. London: Routledge.
- Leftwich, Adrian, 1996. *Democracy and Development: Theory and Practice*. Cambridge: Polity Press.
- Leftwich, Adrian. 1996. *Two cheers for democracy?*. *Political Quarterly* – Vol. 67, Nr. 4, s
- Mandaville, Peter, 2009. "How do religious beliefs affect politics?" s 97-122 i Edkins, Jenny - Zehfuss, Maja (red), 2009. *Global Politics: a New Introduction*. Milton Park: Routledge.

- Milton-Edwards, Beverly, 2000. *Contemporary politics in the Middle East*. Cambridge: Polity Press.
- Owen, Roger, 2004. *State, power and politics in the making of the Middle East*. London och New York: Routledge. 3rd ed.
- Rose, Richard, 2009. "Democratic and Undemocratic States" s 10-23 i Haerpfer, Christian W., et al (red), 2009. *Democratization*. New York: Oxford University Press Inc.
- Ross, Michael Lewin. 2001. *Does Oil Hinder Democracy?*. *World Politics* - Vol. 53, Nr. 3, April 2001, s. 325-361. The John Hopkins University Press
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB.
- Web1: CIA World Factbook – Saudiarabien
(<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sa.html>)
091229
- Web2: CIA World Factbook – Turkiet
(<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sa.html>)
091227
- Web3: Kodbok och data till SPSS:
(http://www.qog.pol.gu.se/data/QoG_Codebook_vJune09.pdf) 91211
(http://www.qog.pol.gu.se/data/qog_c_s_v17june09.sav) 091211
- Web4: CIA World Factbook – Libyen
(<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ly.html>)
100106
- Welzel, Christian, 2009. "Theories of Democratization" s 74-90 i Haerpfer, Christian W., et al (red), 2009. *Democratization*. New York: Oxford University Press Inc.

Tabell 1.1 – Demokratinivå och styrelseskick

Tabell 1.2 – Ekonomisk utveckling

Tabell 1.3 – Politisk islam

Tabell 1.4 – Val av länder till kvalitativ analys

7.1 Bilaga 1 – SPSS variabler

fh_pr: political rights

ht_regtype: regime type

ht_region: the region of the country

unna_gdpc: real GDP per capita = $\text{unna_gdp} / \text{unna_pop}$: BNP + *unna_pop*: population

unna_grgdpc: growth rate of real GDP per capita %

t_fuel: mineral fuels in manufacturing exports

al_religion: religious fractionalization

ciri_relfre: freedom of religion

wvs_theo: support for theocracy (mean)

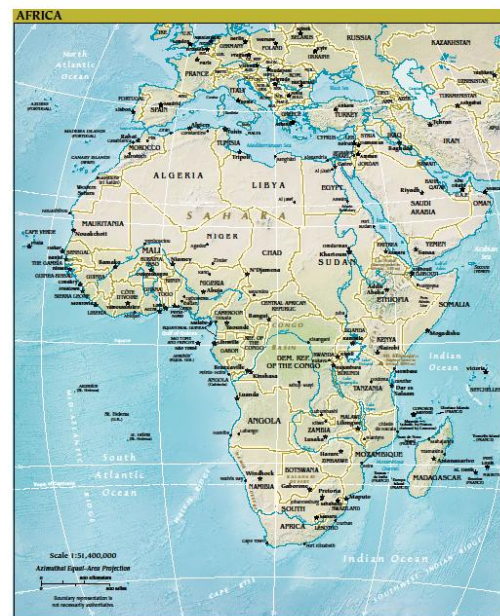
wvs_rel: religiousness

wvs_secrat: secular-rational values = *wvs_rel*: religiousness + *wvs_auton*:

attitudes to autonomy + *wvs_abort*: attitudes on abortion + *wvs_proud*:

nationalism + *wvs_auth*: respect for authorities (QoG Codebook, 2009)

7.2 Bilaga 2 – Mellanösternregionen

CIA World Factbook: Regional Maps (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/docs/refmaps.html>)